

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Кафедра цивільного процесу

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

МАТЕРІАЛИ

**Міжнародної науково-практичної конференції
до 150-річчя від дня народження
Є. В. Васьковського**

*м. Одеса,
8 квітня 2016 року*

Одеса
«Юридична література»
2016

4. Жалинский А. Введение в немецкое право / А. Жалинский, А. Рерихт. — М. : Спарк, 2001. — 767 с.
5. IAS 17 Leases [<http://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias17>]; SIC-27 — Evaluating the Substance of Transactions in the Legal Form of a Lease [<http://www.iasplus.com/en/standards/sic/sic-27>].
6. The Origins of Concepts and Expressions Used in the OECD Model and their Adoption by States / Avery Jones John F. (United Kingdom), De Broe Luc (Belgium), J. Ellis Maarten et al. // Bulletin, Tax Treaty Monitor. — 2006. — June. — P. 249.
7. Ministerial Resolution No. 104/E of 6 May 1997 // Boll. trib. — 1997. — P. 776.
8. Circular Letter No. 306/E of 23 December 1996 (Chap. VIII) // Boll. trib. — 1997. — P. 131.
9. Vitko A. Per Aspera ad Astra: Towards the International Fiscal Meaning of the Concept 'Beneficial Owner' // Master Thesis / Lund University. — 2011. — P. 15.
10. Brockmeyer H. B. Kommentar zur Abgabenordnung / H. B. Brockmeyer. — Munich : Verlag C. H. Beck, 2008. — P. 212.
11. Verdoner L. A Cross-Country Perspective on Beneficial Ownership Part 1 / L. Verdoner, R. Offermanns, S. Huibregtse // European Taxation, IBFD. — 2010. — September. — P. 426.
12. Bundesfinanzhof (BFH), BStBl. II 1989. — P. 414.

Шишка Р. Б.

д. ю. н., професор, завідувач сектору інтелектуальної власності та інноваційних технологій КУП НАНУ

САНКЦІЇ В ЦИВІЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Попри те, що ми визнали відповідальність у цивільному праві та зберегли і відмежували цивільно-правову відповідальність як атрибут лише зобов'язального права досі відкритим є питання про санкції в цивільному законодавстві. Зрозуміло, що геном регулятивного спрямування цивільного законодавства та відсутність чи невизнання його каральної функції, самі по собі, є перешкодою виділення інституту санкції у Цивільних кодексах. Проте це не заважає їх існуванню в окремих його інститутах і навіть виділення у ст. 611ЦК України.

Структурно йдеться про особисті санкції для осіб — учасників цивільних правовідносин щодо визнання їх обмежено дієздатними, позбавлення суб'єктивного права, що засноване на дозволі чи спеціальних званні, ступені, вмінні, примусова зміна організаційно-правової форми, призупинення діяльності юридичної особи, примусове її припинення. Попри різні оцінки, вони за своєю природою є санкціями і пов'язані із порушеннями при здійсненні суб'єктивного права чи/та охоронюва-

них законом інтересів. Більше проявились у позитивному праві майнові санкції: відшкодування збитку (ст. 22 ЦК України), відшкодування чи, на наш погляд краще, компенсації моральної шкоди, відшкодування витрат на учинення правочину, одностороння реституція чи точніше цивільно-правова конфіскація (с. 228 ЦК України), одноразова компенсація.

Якщо говорити про санкції як застосований до порушника примус, то примусове виконання обов'язку в натурі може бути розцінене як санкція. Те саме стосується й припинення правовідношення, що незмінно пов'язане із правовим становищем порушника: розірвання шлюбу фактично означає позбавлення становища подружжя.

На постановочному рівні можна говорити про санкції в цивільному законодавстві як: 1) теоретичну конструкцію, яка має своє походження, тлумачення і навіть доктрини. У такому сенсі це ключ для розуміння їх місця у системі права взагалі, структурі норми права, включення відсильно — якщо передбачено законом, у окремі інститути (делікти) або їх відсутність, зокрема у нормах визначеннях, регулятивних нормах; 2) позитивістську основу хоча б тому, що покарання визначається судом згідно та на підставі закону. Так у кримінальному праві призначається покарання: 1) у межах, встановлених у санкції статті Особливої частини КК, що передбачає відповідальність за вчинений злочин; 2) відповідно до положень Загальної частини КК; 3) з урахуванням ступеня тяжкості вчиненого злочину, особи винного й обставин, що пом'якшують і обтяжують покарання. Певним чином це виважується судовим розсудом бо інакше складно зрозуміти чому вбивці сім'ї суд призначає 10 років покарання, а організатору акцій громадської непокори — 25.

У цивільному законодавстві санкції все таки передбачені на двох рівнях: 1) в актах позитивного права, як забезпечена державою міра негативного відновлювального чи карального впливу на порушника обов'язків у цивільному прав (перший підрівень) чи порушення зобов'язань (другий підрівень); 2) у мононормах права, зокрема договорах де сторони, зазвичай непропорційно і на користь сторони, яка розробили проєкт договору, визначені санкції за порушення договірних зобов'язань. Втім як і у кримінальному праві суддівським розсудом ці санкції коректуються в бік їх зменшення: або за недоведенням збитку, або поглинанням, або оцінкою морального впливу на потерпілого при компенсації моральної шкоди. Не обійшлося і без виходу за межі цивільно-правової матерії, зокрема у ст. 432 ЦК України де вказані способи захисту порушених прав інтелектуальної власності вийшли за межі предмету ци-

вільного права: є адміністративно-правовими чи оперативними, про що вже йшлося. З огляду на наведена вбачається санкції:

— особисті — які полягають у зміні правового становища суб'єкта чи спонуканні до такої зміни, обмеженні його можливостей (заходити, перебувати, бути учасником певних правовідносин тощо);

— відновно-компенсаторного спрямування, які пов'язані для порушника із втратами майнового характеру за рахунок яких потерпілий відновлює своє становища, чи отримує таке задоволення, яке забезпечує відновлення його морального стану та пригнічує страждання і переживання, компенсує можливі втрати від порушення;

— превентивного спрямування, зокрема спілкуватися, наближатися з колишнім подружжям;

— забезпечувального спрямування, що реалізовано у ст. 546 ЦК України, зокрема неустойці, задатку, поруці, притримані, заставі;

— каральні, які проявляються у підвищеній кратній відповідальності, яка може бути при захоплені чи навмисному знищенні чужого майна.

Так чи інакше превентивна функція цивільного законодавства могла б бути посилена введенням у ЦК інституту санкцій. Вони б отримали консолідуючу основу, внесли б ясність у окремі застосовувані до порушників примуси, позбавлення прав чи навіть їх обмеження. Від того б цивільне законодавство тільки б виграло.

Чванкін С. А.

*к. ю. н., доцент, доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
голова Київського районного суду м. Одеси*

РОЗГЛЯД СУДОМ СПРАВ ПРО УСИНОВЛЕННЯ

Проблема сирітства в Україні не втрачає, на жаль, актуальності в Україні. Одним з шляхів її подолання є усиновлення (прийняття усиновлювачем у свою сім'ю особи на правах дочки чи сина, що здійснене на підставі рішення суду, в консульській установі або дипломатичному представництві України). Усиновлення здійснюється відповідно до вимог Сімейного кодексу України, постанови КМУ «Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей» від 8 жовтня 2008 р. № 905 (зі змінами) тощо.